

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 5 april 1940 kl. 3 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941 i anledning av folkräkningen den 31 december 1940.

I en den 8 mars 1940 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 141, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande, vid propositionen fogade

F ö r s l a g

till

förordning med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941 i anledning av folkräkningen den 31 december 1940.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Det i § 4 mom. 5 förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning lämnade medgivandet för allmoge och mindre skrivkunniga på landsbygden att antingen själva eller genom annan uppgiftspliktig person muntligen meddela sina uppgifter skall icke äga tillämpning vid mantalsskrivningen för år 1941.

2 §.

Uppgift till mantalsskrivning skall av en var uppgiftspliktig avgivas enligt formulär, som fastställs av Kungl. Maj:t.

Vederbörande kommunala styrelser skola föranstalta om att uppgiftsblanketter till erforderligt antal hållas tillgängliga på sådant sätt, att de lätt kunna anskaffas av de uppgiftspliktiga. Kommun äger att mot bestridande av tryckningskostnaderna hos statistiska centralbyrån rekvirera blanketter. Sådan rekvisition skall vara centralbyrån tillhanda senast den 1 juli 1940.

3 §.

Uppgifterna för de å samma fastighet boende eller eljest där uppgiftspliktiga skola i städer, köpingar och municipalsamhällen insamlas av fastighetsägaren eller den hans egendom brukar eller förestår, vilken det jämväl åligger att tillse, att uppgifter avlämnas för samtliga uppgiftspliktiga, samt att, därest uppgift uppenbarligen är oriktig eller ofullständig, föranstalta om dess rättande eller fullständigande.

4 §.

Uppgifterna skola i städer, köpingar och municipalsamhällen av fastighetsägaren eller den hans egendom brukar eller förestår samt å andra orter genom den uppgiftspliktiges försorg avlämnas till vederbörande kommunalombud eller till granskningsnämnd, som omförmäles i 7 §, senast åtta dagar före för-skrivning (husförhör), varom stadgas i § 34 förordningen den 3 december 1915 angående kyrkoböckers förande.

Försummar någon att fullgöra vad honom enligt denna paragraf åligger, vare påföljd, som i § 35 mom. 1 sistnämnda förordning sägs; dock skall vad där stadgas angående befogenhet för pastor i stället avse granskningsnämnd.

5 §.

Det åligger pastor att minst fjorton dagar före för-skrivning (husförhör) kungöra tid och plats för förrättningen.

6 §.

Länsstyrelsen skall för varje kommun fastställa antalet av de i § 7 mom. 1 mantalsskrivningsförordningen omförmälda kommunalombuden under iakttagande av att minst ett ombud bör finnas för varje påbörjat 500-tal av kommunens invånarantal, därest icke länsstyrelsen på grund av särskilda omständigheter anser antalet böra bestämmas efter annan grund. I intet fall må dock ombudens antal för någon kommun understiga två.

Innan val av ombud sker, skall, därest icke med hänsyn till kommunens invånarantal distriktsindelning anses obehövlig, den väljande myndigheten hava beslutat om kommunens indelning i folkräkningsdistrikt. Distrikten skola till antal och omfattning så bestämmas, att det arbete, som jämlikt 8 § åvilar granskningsnämnd, kan bedrivas på ändamålsenligt sätt. Där så kan ske utan att nämnda syfte eftersättes, bör vid indelningen hänsyn jämväl tagas till att distrikten komma att utgöra lämpliga arbetsområden för verkställandet av sådana åtgärder, som kunna ankomma på vederbörande kristidsnämnd att vidtaga i samband med utdelning av ransoneringskort, insamling av uppgifter rörande befolkningen m. m. Över förslag till distriktsindelning må pastor och kristidsnämnd beredas tillfälle yttra sig.

Pastor i en var till kommunen hörande församling skall i god tid före valet avgiva förslag å personer, lämpliga att utses till ombud.

Valet av ombud skall hava ägt rum före den 1 oktober 1940.

Förslag, som avses i § 2 mom. 1 mantalsskrivningsförfordningen, skola avgivas före den 15 augusti 1940, och däri omförmäld kungörelse skall, under iakttagande av vad i nämnda författningsrum därom i övrigt stadgas, före den 15 september 1940 uppläsas i kyrkan.

7 §.

Inom varje kommun skall bildas en granskningsnämnd, som har till uppgift att biträda vid upprättandet och insamlingen av uppgifterna till mantalsskrivningen samt att svara för att erforderlig granskning och rättelse av uppgifterna kommer till stånd.

Ledamöter i granskningsnämnd skola vara pastor i en var till kommunen hörande församling eller av honom utsedd annan prästman i församlingen, mantalsskrivningsförrättaren eller ett av honom utsett ombud samt kommunalombuden. Den myndighet, som utövar kommunens beslutanderätt, utser pastor eller annan ledamot i nämnden, vilken äger förtrogenhet med kyrklig eller civil folkbokföring, att såsom ordförande kalla till sammanträde och leda nämndens arbete.

Granskningsnämnd äger uppdraga åt särskilda ledamöter att inom kommunen i dess helhet eller inom visst folkräkningsdistrikt fullgöra sådant nämnden åvilande arbete, som icke kräver gemensam handläggning.

Statistiska centralbyrån utfärdar instruktion för granskningsnämnd med närmare anvisningar angående nämndens arbetsuppgifter.

Mantalsskrivningsförrättare har att tillhandagå nämnden med råd och anvisningar samt äger, även om han icke själv är ledamot av nämnden, rätt att deltaga i nämndens sammanträden.

8 §.

Granskningsnämnd åligger särskilt:

att biträda med distribution av uppgiftsblanketter samt tillse, att uppgifterna avgivas å föreskrivet formulär;

att såvitt möjligt föranstalta därom, att skrivhjälpsexpeditioner (insamlingsställen) till erforderligt antal anordnas inom kommunen, att å tider, som på lämpligt sätt kungjorts, tillhandagå allmänheten vid uppgiftspliktens fullgörande samt att även eljest biträda vid formulärens ifyllande och underlätta insamlingen av uppgifterna;

att genom noggrann granskning av de avgivna uppgifterna och jämförelse med annat tillgängligt uppgiftsmaterial, bland annat församlingsboken, varur pastor tillhandahåller nämnden för sådant ändamål erforderliga upplysningar, verkställa en översyn av folkbokföringsuppgifterna;

att, därest vid granskningen felaktigheter och ofullständigheter i uppgifterna påträffas, föranstalta om erforderlig rättelse och komplettering;

att med de uppgifter, varöver nämnden förfogar, tillhandagå pastor vid fullgörandet av honom åvilande skyldighet att rätta och komplettera församlingsboken; samt

att efter avslutat arbete och senast vid mantalsskrivningen överlämna mantalsuppgifterna till mantalsskrivningsförrättaren.

9 §.

Den, som inflyttar till en kommun efter det uppgift till mantalsskrivning jämlikt 4 § skolat avlämnas men före utgången av år 1940, skall till pastor samtidigt med flyttningsbetyget avlämna sådan uppgift. Det ankommer på pastor att tillse, att sålunda avlämnad uppgift är fullständig och riktig, samt att därefter överlämna uppgiften till mantalsskrivningsförrättaren.

10 §.

Mantalsskrivningsförrättaren skall, så snart omständigheterna medgiva och senast den 9 februari 1941 eller den senare dag, till vilken länsstyrelsen jämlikt § 11 mantalsskrivningsförordningen medgivit anstånd med mantalslängdens avlämnande, överlämna samtliga honom tillhandakomna mantalsuppgifter till pastor. Pastor har att med mantalsuppgifterna förfara på sätt statistiska centralbyrån meddelar i särskilda anvisningar till pastorsämbetena angående folkräkningen samt att, efter avslutat arbete, översända mantalsuppgifterna till mantalsskrivningsförrättaren.

11 §.

Skulle beträffande viss kommun eller del därav avvikelse från stadgandena i denna förordning i något avseende befinnas påkallad, äger länsstyrelsen efter statistiska centralbyråns hörande meddela de särskilda föreskrifter, som kunna finnas erforderliga.

12 §.

För städerna Stockholm och Göteborg gäller vad särskilt varder av Kungl. Maj:t stadgat.

Beträffande motiveringen för detta förslag, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet.

Gällande bestämmelser rörande mantalsskrivningen finnas — bortsett från Stockholm och Göteborg, för vilka städer särskilda föreskrifter äro meddelade — i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning. Vissa stadganden av betydelse för mantalsskrivningen finnas jämväl i förordningen den 3 december 1915 angående kyrkoböckers förande.

I samband med mantalsskrivningen för år 1941 är en allmän folkräkning avsedd att verkställas med utgångspunkt från förhållandena vid slutet av år

1940. Med anledning härav har inom statistiska centralbyrån efter samråd med särskilt tillkallade sakkunniga utarbetats förslag till förordning angående särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941.

Det inom statistiska centralbyrån upprättade förslaget, över vilket yttranden avgivits av vissa myndigheter och sammanslutningar, ligger till grund för det i propositionen framlagda förslaget.

Till stöd för sistnämnda förslag har *departementschefen* anfört följande:

»Såsom statistiska centralbyrån framhållit, erfordras i anledning av den stundande folkräkningen särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941. Såsom viktiga förutsättningar för folkräkningens genomförande enligt den uppgjorda planen ha särskilt angivits en utsträckning av skyldigheten att avlämna skriftliga mantalsuppgifter samt en utbyggnad av den nuvarande kommunalombudsinstitutionen. Med sistnämnda anordning åsyftas icke blott att förläna folkräkningens yrkesstatistik största möjliga tillförlitlighet utan även att tillgodose behovet av en allmän översyn av folkbokföringsuppgifterna.

I flertalet yttranden har det av statistiska centralbyrån upprättade författningsförslaget icke blivit föremål för några mera väsentliga anmärkningar, och för egen del kan jag också i stort sett biträda detsamma.

Vad angår kostnaden för tryckning av mantalsblanketter, har jag redan i samband med behandlingen i statsverkspropositionen av frågan om anslag till folkräkningen såsom min mening uttalat, att anledning saknas för statsverket att, såsom skedde vid 1920 och 1930 års folkräkningar, bestrida denna kostnad. Enligt gällande bestämmelser är staten lika litet som kommunerna pliktig att kostnadsfritt tillhandahålla mantalsblanketter, och den omständigheten, att uppgiftsskyldigheten nu i viss mån utsträcker, synes icke innefatta tillräckliga skäl till ändring härutinnan. Oavsett om kommunerna åtaga sig kostnaden för blanketterna eller ej, synes det emellertid önskvärt, att kommunerna i största möjliga utsträckning tillgodose blankettbehovet genom rekvisition hos statistiska centralbyrån, enär kostnaderna därigenom kunna nedbringas och felaktigheter eller olikheter i blanketterna undvikas.

Ett med § 3 i förslaget likalydande stadgande om skyldighet för fastighetsägare att i vissa fall rätta eller fullständiga avlämnad uppgift fanns intaget i 1930 års förordning. Då bestämmelsen ur här anlagda synpunkter har ett visst värde och veterligen icke givit upphov till några beaktansvärda olägenheter, synes det i ett av yttrandena framförda önskemålet att bestämmelsen uteslutes icke böra tillmötesgås.

Vad Allmänna svenska prästföreningen anfört i fråga om befogenheten att infordra felande uppgifter synes icke heller utgöra tillräckligt motiv för frångående av förslaget i denna del.

Inrättandet av särskilda granskningsnämnder förutsätter en icke ringa medverkan från kommunernas sida. Särskilt i stora kommuner kan nämndernas arbete väntas bliva tidsödande och taga många personer i anspråk. Även för prästerskapet kommer den nya anordningen att medföra arbets-

krävande uppgifter. Då ersättning av statsmedel icke är avsedd att utgå i vidare mån än att kyrkobokförarna komma att erhålla viss gottgörelse för arbetet med utskrivningen av församlingsboksutdragen, torde det icke kunna undvikas, att kommunerna i en del fall nödgas påtaga sig utgifter för här avsedda ändamål. Nu antydda olägenheter torde emellertid icke böra tillmätas avgörande betydelse, i all synnerhet som ett av förslagens huvudsyften, nämligen revisionen av folkbokföringsuppgifterna, framstår icke minst såsom ett kommunalt intresse. I anslutning till vad som anförts i ett par av yttrandena bör i detta sammanhang till förebyggande av missförstånd betonas, att med förslaget självfallet icke avses någon ändring i pastors skyldighet att ensam svara för kyrkoböckernas förande utan att granskningsnämndens uppgift i vad angår folkbokföringen skall vara inskränkt till att tillhandagå pastor med erforderliga upplysningar för kyrkobokföringen.

I fråga om granskningsnämndens sammansättning synes sådan ändring böra vidtagas, att mantalsskrivningsförrättare som så önskar må kunna, i stället för att utse ombud, själv ingå såsom ledamot av nämnden.»

Slutligen har departementschefen framhållt, att då mantalsskrivningsförfarandet i Stockholm och Göteborg i väsentliga delar avveke från vad som gäller för riket i övrigt, det vore avsett, att Kungl. Maj:t för dessa städer skulle utfärda särskilda föreskrifter.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts föreliggande förslag, får hemställa,

Utskottet.

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevärande proposition nr 141, antaga det vid propositionen förgade förslag till förordning med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941 i anledning av folkräkningen den 31 december 1940.

Stockholm den 5 april 1940.

På bevillningsutskottets vägnar:

IVAR ANDERSON.

Närvarande: Se under betänkandet nr 13.